

Bedömning av rätt till ersättning enligt 106 kap. 11 § socialförsäkringsbalken

Försäkringskassans ställningstagande

När Försäkringskassan prövar rätten till ersättning enligt 106 kap. 11 § socialförsäkringsbalken ska "kvartal" tolkas som kalenderkvartal, det vill säga fasta kvartal som inleds 1 januari, 1 april, 1 juli och 1 oktober.

När Försäkringskassan prövar om en dag är en av minst tio dagar per kalenderkvartal eller tio dagar i följd vid kvartalsskifte kan det finnas rätt till ersättning på båda grunderna. Dagar som ersätts på den ena grunden ska beaktas även i bedömningen av om ersättning kan lämnas för andra dagar på den andra grunden.

Bakgrund

För den som vårdas på en institution som tillhör eller till vars drift det betalas ut bidrag från staten, en kommun eller en region, lämnas omvårdnadsbidrag endast om vården kan beräknas pågå högst sex månader. Detsamma gäller om han eller hon vårdas utanför institutionen genom dess försorg eller i annat fall vårdas utanför en sådan institution och staten, kommunen eller regionen är huvudman för vården. Det framgår av 106 kap. 9 § socialförsäkringsbalken (SFB). För svårt sjuka barn finns en särskild bestämmelse som innebär att omvårdnadsbidrag i vissa fall kan lämnas i tolv månader (106 kap. 10 § SFB).

Om ett barn för vilket omvårdnadsbidrag inte lämnas på grund av 106 kap. 9 § SFB tillfälligt inte vårdas genom huvudmannens försorg, lämnas bidrag för sådan tid om denna uppgår till minst tio dagar per kvartal eller till minst tio dagar i följd. Det framgår av 106 kap. 11 § SFB. Motsvarande bestämmelse som gällde vårdbidrag ska enligt övergångsbestämmelser fortfarande tillämpas. Bestämmelsen ska även enligt övergångsbestämmelser fortfarande tillämpas för handikappersättning.

Det framgår inte uttryckligen av lagtexten eller relevanta förarbeten vad som avses med "kvartal". Det är oklart om det med kvartal avses kalenderkvartal eller en tremånadersperiod. Det finns även oklarheter kring hur grunden minst tio dagar per kvartal förhåller sig till grunden minst tio dagar i följd. Det finns därför behov av ett rättsligt ställningstagande.

Överväganden

Kvartal

Lagtexten anger endast "kvartal". Enligt Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien är betydelsen av ordet kvartal "period på tre månader", med

tillägget vanligen med början 1 januari, 1 april, 1 juli eller 1 oktober.¹ Kvartal kan alltså rent språkligt betyda vilken tremånadersperiod som helst eller just kalenderkvartal.

Bestämmelser motsvarande den i 106 kap. 11 § SFB infördes i flera steg. De två mest relevanta ändringarna i det här sammanhanget var när möjligheten till minst tio dagar per kvartal infördes och därefter möjligheten till minst tio dagar i följd. I författningskommentaren till den första ändringen används ordet "kalenderkvartal" (prop. 1974:129 s. 111). Även i den allmänna motiveringen används ordet kalenderkvartal (a.a.s. 103). Där används dock även ordet kvartal.

Regeln visade sig kunna leda till oönskade resultat vid kvartalsskiften. Den ändrades därför så att ersättning kunde lämnas även vid minst tio dagar i följd, det vill säga även när dagarna i följd inträffade över ett kvartalsskifte (jfr prop. 1981/82:216 s. 19). Ordet kalenderkvartal tycks inte ha använts, men det framgår att lagstiftaren kände till de tidigare uttalandena i denna del (a.a.s. 31 och 51). Tillägget om minst tio dagar i följd får anses innebära att en månad inte kan ingå i fler än ett kvartal. I annat fall skulle det tillägget vara obehövligt. När omvårdnadsbidraget infördes och ersatte vårdbidraget ansåg regeringen att det saknades skäl att frånga den dittillsvarande regeln (prop. 2017/18:190 s. 92).

Det framgår alltså att lagstiftaren ansett att kvartal i vart fall som en följd av den föreslagna ordningen om underrättelser från institutionerna i praktiken innebar kalenderkvartal. Det uttalas även att "minst tio dagar per kalenderkvartal" bör gälla i avvaktan på närmare erfarenheter av de nya reglerna.² Det finns inget som tyder på att lagstiftaren avsett något annat än kalenderkvartal när möjligheten till ersättning för minst tio dagar i följd infördes.

Om det inte är kalenderkvartal är det oklart när ett kvartal börjar och även när senare kvartal börjar. Det finns ingen tolkning som alltid är till fördel för försäkrade, eftersom en månad inte kan ingå i fler än ett kvartal.

Försäkringskassan anser att lagstiftaren i förarbetena indirekt har uttalat att kvartal avser kalenderkvartal. Det är även en vanlig språklig innebörd av ordet. Försäkringskassan har inte funnit någon praxis i frågan. Med kvartal bör därför i det här sammanhanget avses kalenderkvartal.

Dagar kan ligga till grund för ersättning enligt båda grunderna

Enligt 106 kap. 11 § SFB kan det finnas rätt till ersättning för en dag på två separata grunder. Om dagen är en av minst tio dagar under samma kalenderkvartal och om dagen är en av minst tio dagar i följd. Det är inte tydligt om samma dag kan ligga till grund för att komma upp i det lägsta antalet dagar enligt båda grunderna. Det kan till exempel inträffa när den enskilde inte vårdats genom huvudmannens försorg under fem dagar i månad två i ett

¹ Från <https://svenska.se/> (2024-11-01).

² I propositionen anges följande (prop. 1974:129 s. 103). "Verket har understrukit att de nya reglerna bör utformas på ett sådant sätt att de inte blir administrativt betungande och föreslagit att den institution där barnet vårdas bör registrera det antal dagar som barnet vistas utom institutionen och en gång per kvartal underrätta vederbörande försäkringskassa därom. Därvid bör i avvaktan på närmare erfarenheter av de nya reglerna vårdbidrag utbetalas till föräldern då antalet sådana dagar uppgår till minst tio per kalenderkvartal."

kalenderkvartal och under de sista fem dagarna i kalenderkvartalet. Därefter vårdas den enskilde inte genom huvudmannens försorg under de sex första dagarna i nästa kalenderkvartal, men inte under minst fyra andra dagar under det kalenderkvartalet.

En tolkning är att dagar som används för att uppnå en av grunderna inte kan användas för att uppnå den andra grunden. I praktiken skulle dagar som ersätts räknas av från de som kan användas för att uppfylla den andra grunden. I exemplet ovan skulle endast dagarna i det första kalenderkvartalet ersättas.

En annan tolkning är att en dag ska ersättas så länge den är en av minst tio dagar under samma kalenderkvartal eller dagen är en av minst tio dagar i följd. Dagar som ersättning lämnas för skulle då inte räknas av från de som kan användas för att uppfylla den andra grunden. I exemplet ovan skulle samtliga tio dagar i det första kalenderkvartalet och de första sex dagarna i det andra kalenderkvartalet ersättas.

Försäkringskassan konstaterar att lagtexten är utformad så att tid ska ersättas om den uppfyller någon av grunderna. Lagtexten säger inget om några begränsningar. Försäkringskassan kan inte heller se annat än att avsikten med tillägget om minst tio dagar i följd var att alla dagar i en sammanhängande period om minst tio dagar ska ersättas oavsett när de inträffar (prop. 1981/82:216 s. 19 och 52).³ Det verkar snarare som att man ville undvika just situationer som i exemplet ovan där endast dagarna i det första kalenderkvartalet ersättes. Dagar som ersätts på den ena grunden bör alltså beaktas även i bedömningen av om ersättning kan lämnas för andra dagar på den andra grunden.

Mänskliga rättigheter, diskriminering, jämställdhet och barnrätt

Det rättsliga ställningstagandet förväntas inte påverka frågor om mänskliga rättigheter, diskriminering, jämställdhet eller barnrätt i negativ riktning.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

106 kap. 9–11 §§ SFB

Regeringens proposition 2017/18:190 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning

Regeringens proposition 1981/82:216 om förbättringar av vårdbidraget till föräldrar med handikappade barn, m.m.

Prop. 1974:129 Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern

³ I praktiken har det endast betydelse över kvartalsskiften.

Försäkringskassan

Diarienummer

FK 2024/023483

RÄTTSLIGT STÄLLNINGSTAGANDE

Beslutsdatum

2024-12-13

Serienummer

2024:20

Försäkringskassan

Ingrid Utne
Beslutsfattare

David Wollein Waldetoft
Föredragande